

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZ
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UN**

“TASDIQLAYMAN”

Bektor Čížkovičová

2021

1

6.	Asosiy adabiyotlar 1. Aulova R.A., Raxmatov B.R., Sodiqova M.Q. "Hindiy tili darsligi" 1-qism, T., 2008 2. Aulova R.A., Shomatov O.N., Rahmatov B.R., Sodiqova M.Q. "Hindiy tili darsligi" 2-qism, T., 2014 3. Shomatov O.N. Hindiy tili me'yoriy grammatisasi (O'quv qo'llanma) - T., 2010 4. Begizova X.B. हिन्दी की पाठ्य-पुस्तक(O'quv qo'llanma) - T., 2007 Xorijiy adabiyotlar 1. Minu Kathuriya. Saral Hindi bhasha kaa vyaakaran tathaa rachnaa. (Hindiy tili darsligi) -Hindiston, Yangi Dehli, 2010. 2. Bharat Singh, Keisuke Kato. Aao hindi sikhon. (Hindiy tilini o'tganamiz). Hindiston. Yangi Dehli, 2010. Q'shimcha adabiyotlar 1. Mirziyoyev Sh.M.Tanqidiy tahlil, qat'iy tarrib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'llishi kerak. – T. "O'zbekiston", 2017. 2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatin birgallikda barpo etamiz. – T.: "O'zbekiston", 2016. 3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: "O'zbekiston", 2017. - 48 b. 4. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oljanob xalqimiz bilan quramiz. – T.: "O'zbekiston", 2017. - 488 b. Axborot manbalari 1. www.hind.com 2. www.hindibhasha.com 3. www.hindilanguage.com
7.	O'quv dasturi "Janubiy va Janubiy Sharqiy Osiyo tillari" kafedrasida ishlab chiqilgan va 2021 - yil "<u>27 August</u>" dagi "<u>1</u>" -sonli bayonnomasи bilan ma'qullangan. O'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2021 - yil "<u>28 August</u>" dagi "<u>1</u>" -sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8.	Fan/modul uchun mas'ul: Muhibova U.U. - TDShU; Janubiy va Janubiy Sharqiy Osiyo tillari" kafedrasini, fil.f.d.
9.	Taqrizchilar: F.f.n. S.S.Nurmatov – TDShU, "Janubiy va Janubiy Sharqiy Osiyo tillari kafedrasini dosenteni. Maxamadxdajayeva U.T. – O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti "Chet ikkinchi tillini intensiv o'qitish" kafedrasini hindiy tili o'qituvchisi.

Tashkent - 2021

									10. Hindiy tilining gap tarkibidagi bosh va ikkilamchi bo'lkatlari.
									V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar
									Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:
									1. Hindiy tilida singarmonizm hodisasi
									2. Hind-oriy tillarining rivojlanish bosqichlari
									3. Hindiy tilining rivojlanida serebral tovuslarning ahamiyati
									4. Hindiy tilida son so'z turkumiga xos fonetik xususiyatlar
									5. Hindiy tilida arabcha va forschal eksika
									6. Hindiy tilida arabcha va forschal eksika
									Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.
3.									VI. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)
									Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:
									• o'qitilayotgan sharq tilida yaratilgan maxsus adabiyot ustida ishslash, matn lingvistikasi: matning fonetik, leksik-semantik, grammatic, uslubyi jihatlarini bilishi qoidalari haqida <i>tasavvur va bilingva ega bo'lishi</i> ;
									• talaba matn tilining fonetik asoslari, fonetik tizimning davriylik masalasi; matnda qo'llanilgan lug'at tarkibi, lug'at tarkibining genetik asosları; so'zlarning ma'nó xususiyatlari; leksik biliklarning morfologik tadqiqi; so'z yasalishi masalalari yuzasidan <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi</i> ;
									• talaba matning sintaktik xususiyatlari; matnda qo'llanilgan iboralar, maqol va boshqalarga xos sintaktik qurilmalar; ijodkor uslubiniň o'ziga xosligi; adabiy til uslublari va ularning matndagi ijodkor uslubiniň o'ziga xosligi; adabiy til uslublari va ularning matndagi ko'rinishi; matn talabi bilan til ustublarining tanlanishini tushuna olish tajriba va ko'nikmasiga ega bo'lishi kerak aniq <i>malakalariga ega bo'lishi kerak</i> .
4.									VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:
									• matuzalar;
									• interfaol keys-stadiilar;
									• seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar);
									• guruylarda ishslash;
									• taqdimatlarni qilish;
									• individual loyihalar;
									• jamoa bo'lib ishslash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.									VIII. Kreditarni olish uchun talablar:
									Fanga oid nazariv va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks etira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish vajriy, oralig' nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma isjni topshirish.

Fan/modul kodи	O'quv yili	Semestr	ECTS – Kreditdar
LNM104	2021-2022	1	4
Fan/modul turi	Ta'lim tili	Haftadagi dars soatari	
Majburiy	O'zbek	4	
1.	Fanning nomi Mutaxassislikning nazariy masalalari (hindiy tili)	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'llim (soat) Jami yuklama (soat)
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarda hindiy va urdu tillari ichki tizimiga xos tarkibiy qismalarini tadqiq etishda kuzatilayotgan nazariy muammolarini bayon etib umumlashtirish orqali yo'nalish profiliga mos bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishdir. Fanning vazifasi- talabalarga hindiy va urdu tillarini ilmiy o'rganish metodlari, xususan, fonetika, morfologiya va sintaksis bo'limlariga oid tushuncha va birlıklarini nazariy jihatdan anglib olish handa til matnlari asosida bunday hodisalarни tahlil qila bilishi shu fan tamoyillaridan kelib chiqqan holda o'rgatishdan iborat.	II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1- mavzu. Asosiy xorijiy tilni tadqiq etishning asosiy metodlari Asosiy xorijiy tilni tadqiq etishning asosiy metodlari va metodologiyasi masalalari, sintez va analiz tushunchalari, komponent va qiyosiy tahlil hamda xarakterologik tahlil tushunchalariga izoh va shuningdek, sinxron va diaxron aspektidagi tadqiqotlar masalalari va tadqiq etish usullarining tasnif va tafsiflari o'regatilinishi nazarida tutilgan.	
	II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1- mavzu. Asosiy xorijiy tilni tadqiq etishning asosiy metodlari Asosiy xorijiy tilni tadqiq etishning asosiy metodlari va metodologiyasi masalalari, sintez va analiz tushunchalari, komponent va qiyosiy tahlil hamda xarakterologik tahlil tushunchalariga izoh va shuningdek, sinxron va diaxron aspektidagi tadqiqotlar masalalari va tadqiq etish usullarining tasnif va tafsiflari o'regatilinishi nazarida tutilgan.		
	2-mavzu. Asosiy xorijiy tilning fonetik tizimi masalalari Ushbu marzu doirasida xorijiy tilning fonetikasi va fonologiyasiga oid qarashlar, umli va undosholar tasnifi masalalari, asosiy xorijiy tildagi fonetik o'zgarishlar turlari, ularning namoyon bo'lish yo'llari, old fonologiya tamoyillariga oid masalalar tadbiq etiladi.		
	3-mavzu. Hindiy tilning morfemik va morfologik sathlari Asosiy xorijiy tilning morfemik va morfologik belgilari, morfemika va morfologiya tushunchalari, asosiy xorijiy tildagi affikslar spesifikasi va bu boradagi yondashuvlar aks ettiriladi.		

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Sintez va analiz tushunchalari va bularning hindiy va urdu tillariga bo'lgan munosabatlari.
2. Hindiy tilida fonetik o'zgarishlar turlari.
3. Morfemika va morfologiya tushunchalarining tadqiq etilishidagi ahamiyati.
4. So'z turkumlariga xos tipologik va genetik xususiyatlar.
5. Mustaqil so'z turkumlari.
6. Ort ko'makchilarning ushbu tillardagi o'rni.
7. Yordamchi so'z turkumlari.
8. Leksikologiya asoslari va muammolari.
9. So'zning bosh va ko'chma ma'nolari.
10. Hindiy tilining asosiy stilistik jihatlari.
11. Hindiy tilining tilshunoslik atamalari.
12. Hindiy tilining sintaktik qurilmalari va birliklari.
13. Hindiy tilining qo'shma gap muammolari.
14. Sintaktik aloqa turlari.
15. Hindiy tilining gap tarkibidagi bosh va ikkilamchi bo'lkaklari.

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qitvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvoofiq.

IV. Kurs ishi bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Kurs ishi fan mavzulariga taalluqli masalalar yuzasidan talabalarga yakka taribda tegishli topshiriq shaklida beriladi. Kurs ishining hajmi, rasmiy/lashtirish shakli, baholash mezonlari tegishli kafedra tomonidan belgilanadi. Kurs ishini bajarish talabalarda fanga oid bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga xizmat qilishi kerak.

Kurs ishi uchun quyidagi tahminiy mavzular tavsija etiladi:

1. Hindiy tilida fonetik o'zgarishlar turlari.
2. Hindiy tilida sonning morfologik xususiyatlar.
3. So'z turkumlariga xos tipologik va genetik xususiyatlar.
4. Hindiy tilida arabcha va forscha leksika
5. Leksikologiya asoslari va muammolari.
6. Hind-oriy tillarining rivojanish bosqichlari
7. Hindiy tilining rivojlanida serebral tovushlarning ahamiyati
8. Hindiy tilida son so'z turkumiga xos fonetik xususiyatlar
9. Hindiy tilining asosiy stilistik jihatlari.

4-mavzu. Hindiy tilidagi so'z turkumlarini tasniflashning asosiy tamoyillari

Bunda mavzuga daxldor ahamiyatlilmiy ishlar tahlili, so'z turkumlarining tasniflashdagi asosiy yondashuvlarning yuzaga kelish sabablar o'rganiladi. Ular turi xil ilmiy asarlarga aosaolangan holda tadbiq etilinadi.

5-mavzu. Hindiy tilidagi mustaqil so'z turkumlarini tasnifashning asosiy xususiyatlari

Bunda mustaqil so'z turkumi qatoriga mansub bo'lgan ot, sifat, son, olmosh, fe'l, ravish kabi so'z turkumlariga xos xususiyatlardan atroficha o'rganiladi. Ularga xos asosiy belgilari va shuningdek, mustaqil so'z turkumlariga doir asosiy muammoli masalalar tahlili etildi.

6-mavzu. Yordamchi so'z turkumlariga oid qarashlar

Yordamchi so'z turkumlarining tadqiqiga oid ilmiy ishlar, so'z turkumlarini tahlil etishdagi asosiy yondashuv tiplari, jumladan, morfologik, leksik, struktur, funksional, sintaktik, stilistik tahlillar, maydon nazariyasi kabi masalalar atroficha o'rganiladi.

7-mavzu. Hindiy tili stilistika masalalari

Ushbu doirada stilistika tushunchalari, so'zing bosh va ko'chma ma'nolari, ma'no taraqqiyot usullari masalalari, omonimiyta, sinoniminiya hodisalari, mavzuga daxldor ishlar tahlili olib borilishi nazarda tutilgan.

8-mavzu. Hindiy tili leksikologiyasi

Derivasiya. So'z yasash. Dennotativ va konnotativ ma'nolar, uzuallik va okkazionallik tushunchalari, asosiy sharq tilining stilistik jihatlari o'rganiilinadi.

9-mavzu. Hindiy tili leksik qattami

Hindiy va urdu tillari tarixida sanskritcha so'zlar ahamiyatini anglab olish muammosi eng dolzarb muammolar qatoridan joy olishi ikki tilning pirovardida rasman bir-biridan ajralib ketishiga sababchi bo'lgan yirik leksik qatlarning hindistoniy til tizimidagi mohiyatiga uzziy bo g'liqidir. O'r ganaladigan leksikaga nisbatan taxililik usul tariqasida bu yerdagi ham morfologik-derivasion, ha semasiologik qomuniyatlarini ochib berish imkonini beradigan umumiy struktural-statistik usul tanlab oliindi. Bunday yondashuvni tanlash sababi hindiy va urdu tillari ilk shakllardagi sanskritcha so'zlarining ichki til sabablariga ko'ra paydo bo'lgan tarixan va tipologik "to'g'ri" va "noto'g'ri" hamda balki butkul transformasiyaga uchragan shakllarning yonma-yon qo'llanganligiga borib taqaladi.

10-mavzu. Hindiy tili lingvistik terminshunoslik masalalari

Atamashunoslik doirasida esa, asosiy sharq tilidagi tilshunoslik atamalari,

atamashunoslik tarixi, hozirgi zamон asosiy sharq tilida atamashunoslik holati tadqiq etiladi.

11-mavzu. Asosiy xorijiy tilidagi sintaktik qurilmalar (konstruksiylar)

Asosiy xorijiy tilining sintaktik qurilishiga oid umumiy malumotlar, sintaktik qurilmalar, so'z birkimasi, sintaktik birliliklar

12-mavzu. Gapni tasnifash tamoyillari. Hindiy tilida so'z birkimasi masalasi

So'zlarining o'zaro leksik va grammatic aloqaga kirishuvidan qo'shiluvidan umuman birkima paydo bo'лади. Shuning uchun «birkima» keng matoni — har qanday ikki yoki undan ortiq so'zlarining leksik-semantic va grammatik aloqaga kirishuvidan paydo bo'lgan butunlikni bildiradi. Lekin barcha birkimlar bpr xil emas. Ular tuzilishi, komponentlariniig o'zaro munosabati , bajargap vazifasi, spesifikasi va h. k. xususiyatlariga ko'ra birlaridan farqlidirler.

Asosiy sintaktik birliking tuzilishiga ko'ra tiplari, soddaga gap, qo'shma gaplar, gap turlarini shakkantiruvchi grammatic vositalar tahlili tadqiq etilib, atroficha o'rganilinadi.

13-mavzu. Sodda gapning turlari

Gaplarning bosh bulaklarning mikdoriga kura soddava kushma gaplarga bulinishi. Tarkibida bitta bosh bulak katnashgan gaplar. Gaplarning so'zlozehning ifoda maqsadiga ko'ra soddaga gapdan farq qiladi. Darak gap. 2. So'roq gap. 3. Buyruq gaplar.

14-mavzu. Qo'shma gapni tasnifash tamoyillari

Tuzilishiga ko'ra soddaga gapga o'xshash ikki va undan ortiq predikativ birliking intonasiya va mazmun jihatidan bir butunlik hosil etishi bilan yuzaga keluvchi gap; gapning struktural jihatdan alohida bir turi. Qo'shma gap tuzilishi va qurilish materialiga ko'ra soddaga gapdan farq qiladi. Sodda gapning qurilish materiali so'z yoki so'z birkimlari bo'lsa. Qo'shma gapning qurilish materiali soddaga gaplardir.

15-mavzu. Qo'shma gap turlari

Tarkibidagi predikativ birliliklar (sodda gaplar) bosh va ergash holatida bo'lib, yani bosh va ergash gaplardan tuzilib, ergashitiruvchi bog'lovchilar, bir qancha fe'l shakllari, yuklama va ko'makchilar, nisby so'zlar va tobelanish ohangi yordamida birikib, biri ikkinchisini aniqlash, to'dirish kabi vazifalari bajaradigan qo'shma gap turlarining xususiyatlari.